Број 116 У Новом Саду, у среду 28. маја 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан данутра, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваки врсте ових ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 29

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Српски захтеви.

Српска народна радикална странка ставила је у свој програм и српске захтеве. Као главну основу српских захтева тражи српска народна радикална странка признање и узаконење, да је народ српски у краљевини Хрватској и Славонији потпуно равноправан са народом хрватским. На темељу те равноправности српског народа са хрватским тачносу одређене у програму српске народне радикалне странке у најкрупнијим потезима српски захтеви.

У погледу равноправности народа српског са народом хрватским у краљевини Хрватској и Славонији и у погледу српских захтева сличан је програм српске самосталне странке оно ме српске народне радикалне странке.

Ступајући у српско-хрватску коалицију, управо стварајући исту, задржале су обе ове српске странке своје програме у целости, дакле и српске захтеве, а као ослонац истих равноправност народа српског са народом хрватским. Ова равноправност била је и мисао водиља српских странака при стварању задарске резолуције, што више главни услов изјави и истанка за утеловљење краљевине Далмације краљевинама Хрватској и Славонији био је, ако се са хрватске стране уклони она запрека, која је до сад пречила српској народној странци на Приморју, да се за сједињење изјави, а то је: да се са стране Хрвата обвезно призна равноправност српског народа са народом хрватским.

Признање равноправности је мисао водиља, са којом су српске странке једино смеле ући у коалицију.

Познато је и већ је и су више често у јавности расправљано, како се хрватске странке у коалицији убрзо и учесто огрешише о ту равноправност и то баш онда и са оног места, када су и одакле су могли меродавно да тој равноправности прибаве и правог и искреног и званичног значаја.

Српска народна радикална странка, видећи, да хрватске странке у коалицији не само не мисле и крено са равноправношћу коју је изрекла тек као мамац, него да управо грубо вређају и најпримитивнији појам равноправности, напустила је то друштво, јер је осетила, да не може са тим људима одржати народу дата обећања.

Због овог излаза замерило се је српској народној радикалној странци, а самостална странка на челу хрватских коалиционих странака, подигле су у својих органима дивљу хајку на радикалну странку подм ћући јој ради иступа из коалиције најниже разлоге.

Радикална странка није имала да се каје ради тога иступа. Српски народ је у огромној већини својој због тога поклонио радикалној странци своје поверење, а то је доказ, да су идеја равноправности и спознавање оправданости српских захтеви дубока корена ухватили у души српског народа, да су управо поникли у души народној. Баш зато нас није доводила до забринутости околност, да је српска самостална странка остала у српско хрватској коалици, јер смо знали и јер знамо, да српска самостална странка не сме напустити српске захтеве, не што њено водство то не би хтело учинити, него јер не сме то учинити од народа. Да је ово наше схватање правилно било, доказују нам најновије вести, по којима је неко од самосталаца у седници коалиције покренуо питање српских захтева. Ово питање изазвало је праву буру, а чланови хрв странке права изјавише да је покретање српског питања исто што и разлаз коалиције. Разуме се, да су смирени самосталски заступници тиме брзо били ућуткани. Они ћућуташе, али не за дуго, јер ће их народ српски натерати да и опет у брзо проговоре. И они ће морати проговорити, но не кроз зубе, као до сад, него одважно, мушки и српски. Или ће проговорити или ће се морати уклонити у непов ат.

Карактеристично је, да Хрвати у коалицији сада у овом стешњеном положају, не дају ни споменути српске захтеве. То показује, како би се тек понашали, да по несрећи и опет добију земаљску управу у своје руке. Но од тога ћемо ваљда бар за дуже време бити поштеђени, а дотле ће се и они научити, шта је права равноправност и помирење се хтели не хтели и са српским захтевима.

Миле

Темишварски владика и његов двор као кортеши.

Темишвар, 26. маја (8. јуна) о. г.

Епархијски административни одбор темишварски решењем својим бр А. 891/1908. год. донешеним у ванредној седници држаној дана 24 маја (6. јуна) 1908 г. заказао је избор посланика за темишварски изборни срез за 30 мај (12. јуни) 1908. г. у 9½ сати пре подне, а као место избора одређена је сада ванредно велика седничка дворана српског епископског двора. О заказаном изборном року извештене су све црквене општине темишварског изборног среза с тим, да су изборници засебном позивницом путем парохијског звања позвани на избор.

Као што видите размак између одређења изборног рока и између самог изборног дана чини свега 5 дана.

Наша темишварско градска општина добила је речени извештај 25. маја (7 јуна) 1908 г а остале општине добиће га још касније. А када узмемо у обзир да парохијска знања неурдно достављају, може се и то догодити да поједине општине а и поједини изборници можда ће позив на избор или касно или га никако неће добити.

У опште поступак епархијског административног одбора незаконит је и непоњатан, јер по изборном реду §. 11. треба да је размак бар 2 недеље до дана избора заступника а у овом случају нема ни 5 дана.

Даље наредба Саборског Одбора §. 11. која стоји у свези са изборним редом § 21, јасно наређује да је административни одбор дужан листу изборника састављену по азбучном реду припослати председнику оне црквене општине, где ће бити избор посланика. Ни овој наредби није задоста учињено, јер та листа ни данас председнику темишварско градске општине није припослата, а требало је једнодобно са заказивањем изборног рока припослати.

Председник извршног одбора срп. нар радикалне странке молио је госп. епископа др. Георгија Летића президиално да нареди да може листу изборника преписати. Но молитељ је упућен да својју молбу писмено поднесе па ће епископ одма нужно расположење учинити, то јест листа изборника председништву темишварско градске општине припослати. Наравно да ће то бити учињено у очи дана избора.

И ту се види да епарх. адм. одбор нешто скрива, а шта је то? О томе ћемо се на дан избора уверити.

Нешто необично је и то, да се избор посланика у епископском двору заказује. Нама је свима познато, да је званични апарат, а наиме привремени им школски референт Љубомир Лотић као и остали званичници кортешовали за алмажанску самосталну странк , дакле нема сумње да ће они њин званични апарат и при избору употребити.

Најзад упада у очи и то, да сваки изборник мора са собом понети позивницу којом је на избор посланика позван, што ће толико рећи који нема позивницу, тај неће бити пуштен у епископски двор.

Од алмажана може се човек свакоме чуду и насиљу надати. Но ми ћемо са законом у руци, а наиме са позивом на § 27 поком су изборне седнице јавне, отворити капију епископског двора и онима изборницима који случајно не би имали позивнице, као и свима онима, који хоће да су при избору као јавна контрола присутни.

У осталом алмажанска конзисторија може ма какве смицалице употребљавати, поверење народа уз нас стоји и ми ћемо сигурно победити.

Наш кандидат др. Јоца Мојловић долази данас у нашу средину и учествоваће у конференцијама радикалне странке, која је за 28. мај (10.) јуни 1908. г. 5 сати по подне у Хотел Курфирстен заказана.

Србима намењују путујућу улогу.

„Hrvatska“ орган хрватске странке права, доноси занимљив разговор, вођен између мађарског новинара, дра Калмара и дописника „Hrvatske“. Др. Калмар доказивао је, да ће се хрватско-српска морати да покори Мађарима, као што се и мађарска коалиција морала покорити Бечу. Мађари неће никад признати самосталност Хрватске и Славоније, а неће дозволити ни стварање Велике Хрватске. Но Мађари имају једно срество на против Хрвата, а то су Срби, који хоће да створе Велику Србију на Балкану. Велика Србија искључује Велику Хрватску. Беч трпи и хоће, да Мађари покоре Хрвате, а где су Хрватима савезници? Независност могу Хрвати да извојују само силом, а питање је времена, када ће Хрвати доћи у тај положај, да покажу своју снагу. Мађари се у истом положају налазе према Бечу, па шта се догодило? Мађари су захтевали мађарски језик за мађарски део заједничке војске, па нису добили. Дошло је до Фејерварија и Фабрицијуса (овај је са бајонетима распустио сабор. Ур) А шта би било, да су Мађари подигли буну? Били би прегажени као никад дотле. Сада, да Мађарима само дозволе, да момчад сме говорити мађарски, сви би дали служити службу за Хабсбурговце. Калмар је рекао, и то да је династија уз Мађаре.

Дописник „Hrvatske“ рекао је дру Калмару ово: Хрватско српска коалиција неће никако да попусти у погледу употребе језика на железницама. Хрвати могу чекати. Српски народ неће веровати Мађарима, да они искрено мисле о Великој Србији. Хрвати и Срби неће се Мађарима за вољу поклати око Велике Хрватске или Велике Србије. До народног јединства ће Срби и Хрвати ипак доћи, а то јединство не искључује ни хрватску ни српску народност. Хрвати ће имати савезника у самој Србији, Босни и Херцеговини, у Далмацији и то онда, кад Мађари буду осамљени, јер не прети опасност само од Немаца, него и од Мађара. Против Мађара Срби и Хрвати су увек један народ.

Доносимо овај занимљив разговор, јер се ту јасно види, куда теже Мађари а куда Хр-

вати. Значајно је, да се и један и други позивају на Србе као своје помагаче. И једни и други намењују нам улогу путунције, који треба да вуче воду за туђу воденицу. Потрзају нас баш као кебу иза појаса. Али варају се сви, који мисле, да ће српски народ бити било чији путунција. Тога је већ доста било. Имамо горко и скупо искуство. Српски народ ће радо бити пријатељ свакоме, коме искрено жели добра, па то и делима засведочи, јер је речи било већ и сувише. Српски ће народ радо пружити руку помоћи сваком, ко се бори за своју независност и слободу, али само дотле, док се не увери, да се онај, коме помаже, не маша за српско добро и не мисли да ојачан српском помоћу буде у гњетач Српству. Само искреном савезнику остаће српски народ искрен пријатељ и помагач. За неискрене пријатеље неће се Србин заузимати — нити је вољан, да вади врело кестење из ватре за туђ рачун. То нека упамте сви.

Румуни и опет насели.

Познато је већ, да православни Румуни непрестано траже да деле српско црквено имање. Њихови епископи и адвокати све о томе мисле. Осладило им се, откако су успели да поделе у приличном броју српских црквених општина српски иметак, који нису стекли. Кад су њихови епископи прешли у унијатску веру и одвојили им све црквено имање, српска им се црква смиловала и примила их у своје моћно окриље, а они у знак захвалности делише с нама наше црквено имање. То је оно: беру плодове, где нису сејали. Мало им је било што су поделили толике црквене општине и Ходош узели, него им је сад винуло срце и на три богата српска манастира у Банату: Бездин, Месић и Сент Ђурађ. Иако је историјски доказано, да су то чисто српски манастири, да су их Срби основали и даривали, — они би да деле, али ће добити шипак.

Нисмо само ми Срби те среће, да нам „браћа“ Румуни досађују деобним парницама. Зинули су они да прогутају и половину иметка богате грчко-цинцарске црквене општине у Будимпешти. Још у 18. столећу основали су Грци и мађедонски Цинцари своју црквену општину. Подигли су и цркву, да се у њој служи служба само на грчком језику. Пошто се Цинцари називају и мађедонским Власима, то је на молбу Румуна 1808. године владар наредио, да се у тој цркви мора служити и на румунском језику. То је учињено нарочито због тога, што у Пешти није било румунске цркве, а владар је желео, да се војницима румунске народности омогући, да слушају службу на свом језику. Пре 20 година Грци и Цинцари затраже, да се служба и опет служи само на грчком језику. Румуни из Угарске почели су се увлачити у ту богату општину и хтели су да буду господари. Зато су и Цинцари пристали уз Грке. Краљ је 1888. године укинуо решење из 1808., те наредио да се у грчкој цркви служи само грчки. Румуни су досађивали министарству, али нису успели. Одговорено им је, да они за ту цркву нису ништа дали, па немају тамо никаква права. Тада су по савету дра Бабеша покренули деобну парницу, но ових дана је судбени сто у Будимпешти одбио њихову тужбу. Дакле и опет су насели насртљиви и за туђим имањем похлепни Румуни.

Похарана црква.

Јављају из Избишта у Банату, да је у ноћи између четвртка и петка прошле недеље похарана тамошња српска црква. Зликовац је ушао у цркву кроз прозор, нашао је у туторском орману кључеве од касе и отворио, па узео 80 круна. Али није могао да обије оно одељење, где се налазила већа свота новца. До сада још није ухваћен зликовац.

Српско-грчка слога.

У страха су велике очи. Бугари су пронашли, како су се тобоже удружили Срби и Грци против Бугара у Мађедонији. За тим су раструбили, како је то увидео и сам султан. Из Цариграда јављају међу тим, да је службени орган турске владе изјавио, да до сад није ништа утврђено о заједничком раду Срба и Грка.

Бугарска насиља

Како се јавља из Серева, једна бугарска чета од 50 људи одвела је собом 11 грчких пастира и поубијала их.

Ретка поплава

У португалском граду Фаро недавно се десила поплава, какве свет још не памти. У магазинима једног друштва, које је трговало вином, беху силна бурад с вином. У једаред се појави ватра. Да не би експлодирала бурад, нареди власт те се сва поотварају. И силно вино потече улицама. Слегао се силан свет, дабогме не да гледају пожар, већ на вино. Неки су ћупама и кантама вукли кући, други су шеширима захитили и пили, трећи су опет клекли и немилице сркали. За кратко време захори се песма, изроди се кавга, те је и полиција имала посла, док је направила реда у пијаној вароши.

Из почасти.

Док женскиње код наших сељака често пута немају ни толико угледа, колико им по праву припада, дотле оне код интелигенције врло често уживају незаслужене почасти. Један сиромах Швајцарац путовао са својом женом за Америку. Жени као „лепшој половини“ изађи друго место, а себи треће, да уштеди. На путу жена направи „познанство“ и умакне. А муж оста на цедилу.

Допуст на жетву у војсци.

Ове године ће велик део момака из заједничке војске добити допуст, да дођу кући на три недеље приликом овогодишње жетве. И то момци из 4., 5., 7., и 13. кора добиће допуст од 1. јула, а момци из 6. и 12. кора половином јула. Више од три недеље неће нико добити допуста. Од момака из коњаничких и техничких трупа добиће допуст само један мали део. Допуст се даје само онима, који ће сами радити жетвене послове, и то у првом реду онима, коју сами имају земље или раде на земљи својих родитеља. Који имају више од четрдесет јутара земље, неће добити допуста.

Време

Према телеграфском извештају од 9. јуна може се очекивати промењливо, топло, на много места киша.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман
из живота босанских Срба.
Написао
Бошко Петровић.

(Наставак.) (131)

Ту се савјетнику смрачи лице, но ћуташе.

— Управа у Бечу не познаје ни овог народа, ни њихове омладине, ви је не извјештавате добро.

— Је сте ли се ви о томе увјерили?

— Не ја само него читав српски народ у овим земљама, коме је данас горе под Аустријом, него за вријеме турског апсолутизма. Мјесто да сте нас задовољили, довелисте нам странце на врат.

— Међу званичништвом има половица домородних синова.

— Кога ви то управо сматрате за странце?

— Свако је странац који се не поноси оном земљом, која га храни и ко није у стању да погине за груду на којој се родио и која га храни.

— И од самих домородних синова сте створили странце домовине, не, изроде.

— Охо, охо, млади господине — ви се заукавате. — О вами се само зло говори по граду — немојте...

— Ни о вами се не говори добро господине савјетниче!

— Но па реците управо шта хоћете. У осталом говорите само — настави Улрих чекајући онај моменат, када ће чути што жели.

— Ви сте нам дошли да донесете страну културу: а нашу рушите. Тиме сте нарушили стари ред и опће законе. Но вечити закон не трпи никаквог нарушавања ровнотеже у свијету, а ни једно таково дјело не оставља некажњено. Вечити закон је јачи и од људи и од бајунета и од топовских кугли.

— Управо шта хоћете — још ми нисте ништа јасно казали? — говорио је савјетник нестрпљиво и нервозно чекао нешто.

— Ако хоћете да вам говорим у име сељака, онда вам кажем да је сељаку данас теже, него под турским јармом. У име његово вам велим: ослободите српског сељака од новог ропства. Ако пак хоћете да вам говорим као омладинац српски, онда ме чујте.

Боривој Хаџи-Костић се стави у нападачки положај.

Дајте српском омладинцу потпуну слободу свуд и на сваком мјесту, ослободите га у званију, од шпијуна и сваког насиља, признајте му достојанство, и испуните и према њему дужности човјечанске и сва права, која човјек ужива и у дивљачким државама. Ја вам то говорим у име читаве српске омладине. Ми хоћемо да важимо у нашој домовини као сила, као оно што и јесмо, и да свуд и свагде нас питате, када се рјешава о питањима наше домовине. Јер када се у једној европејској земљи стављају у званија и они људи, који су револуцију стварали, савјетник се ускомјеша.

— Који су барикадама и бајунетима устајали против силе, револуцију —

(Наставиће се.)

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 6. јуна 1908. год. (Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 20 кр. — п. до 20 кр. 30 п.
Раж средње каквоће 19 кр. 80 п. до 20 кр. — п.
Јечам за храну 13 кр. 10 пов. до 13 кр. 80 пов.
Јечам за пуњење пива — кр. — п. до — кр. — п.
Зоб прве каквоће 15 кр. — п. до 15 кр. 30 п.
Зоб средње каквоће 14 кр. — п. до 15 кр. — п.
Кукуруз домаћи 13 кр. 40 пов. до 13 кр. 60 п.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Потписани овим путем јавно захвалност „Задрузи за узајамно осигурање мираза у Митровици“, која ми је потпуно исплатила осигурани мираз, за моју кћер Мару Рајковић удату Продановић, те препоручујем исту задругу свима, који себи или својој деци мираз осигурати мисле.

Мираз се постиже после навршења једне године дана.

Задруга шаље проспект својих правила на захтев сваком.

У Нештину месеца маја 1908.

Андрија Рајковић,
637 3—3 начелник

НОВА СРПСКА АГЕНТУРНА И КОМИСИЈОНАРНА РАДЊА

Бешлин и Шипош

у Новом Саду

Ђурчинска ул. бр. 11.

прима све врсте осигурања против ватре, леда телесне озледе и обезбеђење људског живота по најповољнијим условима.

Тарифе и обавештаје дајемо бесплатно. 591 5—12

ЗА МОЈУ ЦИПЕЛАРСКУ РАДЊУ
потребујем
ДВА ПОМОЋНИКА

за женски посао, који морају бити добри радници. Плата добра. Ступити могу одма.

Светозар Банковачки, ципелар
596 3—3 у Иригу Срем.

ПОТРЕБУЈЕМ ЈЕДНОГ
ципеларског помоћника

који разуме радњу женских и мушких ципела. Ступити може одмах.

Никола Седмаков
626 3—3 ципелар у Бавaништу

ПАПУЧАРСКА РАДЊА
Светислава Кулића
у Руми

потребује 2 добра папучарска помоћника, који могу одмах ступити. Плата од пара 20 п. или 40 фил
626 3—3

ПРЕДАЈА РАДЊЕ.

Због порушеног мог здравља; вољан сам моју мешовиту радњу са локалом заједно предати, готовине треба одма 1000 круна; а остало нуде повољна условија на одплату. Радња је у главној улици у центруму, конкуренције нема; жеља ба ми била честитом почетнику предати, и то нека је Србин. Ко жели, најбоље нека лично дође; у радњи имам право точења ракије, и трафику.

Владимир Војновић,
586 8—3 у Фелдварцу, (Bácsföldvár).

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.